

145

Ağustos 2015

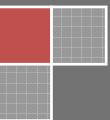
İKV DEĞERLENDİRME NOTU

BRÜKSEL GÜNDEMİNDEKİ ÇEVRE KONULARI
TEMMUZ-ARALIK 2015

İlge Kıvılcım

İKV Uzmanı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

BRÜKSEL'İN GÜNDEMİNDEKİ ÇEVRE KONULARI

TEMMUZ-ARALIK 2015

Bilindiği gibi, mevcut süreçte AB Konseyi Dönem Başkanlığı Lüksemburg'un öncelikleriyle devam ediyor. Bu yıl çevre koruma ve iklim değişikliği alanında karara bağlanması gereken çalışmalar küresel boyutları nedeniyle daha da kritik bir önem taşımakta. Gerek AB içinde gerekse uluslararası diğer platformlarda özellikle iklim değişikliği, doğa koruma, enerji, sürdürülebilir kalkınma ve diğer çevre koruma konuları yıl sonuna kadar gündemde olacak. AB'nin yeni Enerji Birliği Stratejisi ve 2030 İklim ve Eylem Paketi bu yıl başında Avrupa Komisyonu tarafından açıklandı. Bu stratejilere ek olarak, AB Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS), Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin iklim değişikliği ile mücadelede hayata geçirmiş olduğu en temel araç olarak tanımlanmakta. 2020 sonrası dönem için AB ETS üzerine getirilen yapısal reformun kapsamında tüm bu strateji ve eylem planları AB'nin entegre olmuş iklim ve enerji politikasının ana haritasını çizecektir. Büyük haritanın detayları diğer çevre koruma politikaları dâhilinde ele alınmaktadır.

Genel Tespitler

Brüksel'in gündeminde yıl sonuna kadar iklim değişikliği ve çevre alanlarında öne çıkacak konular şu şekilde:

- **COP 21:** Paris'te yapılacak BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (BMİDÇS) 21'inci Taraflar Konferansı ve yeni iklim değişikliği anlaşmasının imzalanması çalışmaları
- **AB ETS Reformu:** Yapısal reform sürecinin son onay süreci
- **Döngüsel Ekonomi Paketi:** Güçlendirilmiş yeni versiyonun sunulması
- **Yeni Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri:** 25-27 Eylül BM Zirvesi
- **Çevre Koruma:** NEC Yönergesi

COP 21

Brüksel'in gündemindeki en öncelikli başlıklardan biri, 30 Kasım-11 Aralık 2015 tarihinde Paris'te gerçekleştirilecek BMİDÇS Konferansı olacak. Zirve, özellikle AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı yürüten Lüksemburg'un gündemi kapsamında yürütülecek. Bilindiği gibi, BM'ye taraf olan ülkelerin Mart 2015 tarihine kadar kendi ulusal emisyon azaltım hedeflerini sunmaları gerekiyordu. BM'nin yayımladığı listeye göre halihazırda 34 ülke (AB 28 üye dahil) niyet beyanlarını BM'ye sunmuş durumda. Bu durum, özellikle COP 21 öncesi siyasi atmosferi canlı tutma açısından sönük bir havayı yansıtmakta. AB konferansa yönelik uluslararası siyasi iradenin güçlü kılınması yanında, Birlik içinde yeni uzun vadeli stratejilerin belirlenerek açıklanmasına önem veriyor. Paris'e doğru giden zorlu yolda finansal destek mekanizmaları müzakere ortamının önemli başlıklarından biri olacak.

AB'nin COP 21 öncesinde Mart ayında BM'ye sunduğu yüzde 40 oranındaki yeni niyet beyanına "ek" olarak, bu yılın başında Şubat ayında Avrupa Komisyonu'nun Enerji Birliği Stratejisi ve 2030 yılına ait İklim ve Enerji Paketi Paris Zirvesi için önemli mesajlar niteliğindedir. Yeni bir iklim değişikliği anlaşması ile ilgili AB önceliklerinin önümüzdeki dönemde toplanacak ilgili AP Komitelerinde, Çevre Konseylerinde ve AB Liderler Zirvesi'nde gündemde tutulması bekleniyor.

AB ETS Reformu

AB Emisyon Ticaret Sistemi'ne (AB ETS) ilişkin yapısal reform planı (*Market Stability Reserve - MSR*) uzun süren bir resmi onay süreci sonrasında, 8 Temmuz 2015 tarihinde AP Genel Kurulu'nda kabul edildi. Letonya'nın Dönem Başkanlığı'nda karara bağlanan ve 26 Mayıs'ta AP'nin Çevre Komitesi'nde kabul edilen MSR planı, ekonomik ve mali kriz sırasında oldukça düşen karbon fiyatlarını yukarı çekmek ve pazardaki arz-talep dengesini istikrarlı konuma getirmek için hazırlandı. 2018 yılında kurulup, 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe girecek olan MSR ile karbon piyasasında fazlaca bulunan kirletme izinlerinin (*surplus of pollution permits*) söz konusu rezervde toplanması planlanıyor.

Avrupa Komisyonu'nun Ocak 2014 tarihinde sunduğu İklim ve Enerji Paketi'nin bir parçası olan MSR, 2030 yılı hedeflerinin (emisyonlarda yüzde 40 azaltım ve yenilenebilir enerji payının ve enerji verimliliğinin yüzde 27'ye çıkarılması) yanı sıra, bu yıl Paris'te yapılacak COP 21 öncesinde açıklanan AB'nin planlarının da içerisinde yer alıyor. MSR'nin resmi onay sürecinin Eylül ayında, Lüksemburg Dönem Başkanlığı sırasında, AB Konseyi'nin onayı ile sona ermesi öngörülüyor.

Yeni Döngüsel Ekonomi Paketi

Uzun tartışmalara yol açan Avrupa Komisyonu'nun "Döngüsel Ekonomi Paketi"nin (*Circular Economy Package*) kaynak verimliliği konusunda AB'nin uzun vadeli planlarından biri olması bekleniyor. 2014 yılında askıya alınmış olan bu Paketin 2015 yılı sonunda daha güçlü hedeflerle kabul edilmesi öngörülüyor.

Döngüsel Ekonomi Paketi ile AB genelinde ürün dayanıklılığının sürdürülebilir olması ve atıkların yeniden değerlendirilip ekonomik katkısının somutlaştırılması amaçlanıyor. Avrupa Komisyonu tarafından daha önce öneri şeklinde gündeme gelen Döngüsel Ekonomi Paketi, 2020 yılına evsel atıklarda ciddi dönüşüm hedefleri belirlenmişti. Ancak henüz kabul edilmeyen ve bu yıl sonuna kadar güçlendirilmiş haliyle yeni bir Komisyon önerisi şeklinde sunulacak Pakete yönelik eleştiriler devam ediyor. Eleştiriler, özellikle üye ülkelerin artırılmış geri dönüşüm hedeflerini yakalayıp yakalamayacakları noktasında belirginleşiyor. Nitekim ulusal uygulamalar arasında önemli farklılıklar göze çarpıyor. Komisyon önerisinde uzun vadeli hedeflerin yanında üye ülkeler arasında uygulamaların uyumlaştırılması çalışmalarının ve hangi atıkların geri dönüşüme gireceğinin daha açık bir şekilde belirlenmesi bekleniyor.

Paket ile 2020 ve 2030 yıllarında belediye atıkları ve diğer atıklarda geri dönüşüm oranının yüzde 70 ila yüzde 80'e çıkarılması hedeflenmekteydi. Kaynakların daha verimli kullanılmasıyla yeni iş imkanlarının artırılması bu paket dahilinde sunulan en önemli hedefler arasında yer alıyor. Nitekim Avrupa Komisyonu verilerine göre, bu tür bir verimliliğin 600 milyar avro gibi yüksek oranda iş potansiyeli yaratabileceği tahmin ediliyor.

Mevcut süreçte pakete yönelik 28 Mayıs-20 Ağustos 2015 tarihleri arasında kamu istişare anketi sürdürülmekte olup, Lüksemburg Dönem Başkanlığı nezdinde yapılacak Çevre Konseylerinde ve ardından AB Liderler Zirvesi'nde gündeme alınıp kabul edilmesi beklenmekte. Paket aynı zamanda AB'nin Yedinci Çevre Eylem Programı ile paralel yürütülecek.

17 Haziran 2015 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nun (AP) Çevre, Kamu Sağlığı ve Gıda Güvenliği Komitesi'nde stratejik olarak nitelendirilen bir rapor kabul edildi. "Kaynak Verimliliği: Döngüsel Ekonomiye Doğru" başlığı altında hazırlanan rapor (AP Üyesi Sirpa Pietikäinen, Finlandiya), 2015 yılı sonuna kadar bir önceki Komisyon önerisinden daha iddialı bir önerinin onaylanmasını vurguluyor. Bağlayıcı kuralların ulusal ve AB düzeyinde geçerli olması gerektiği belirtilen raporda, 2030 yılında 2014 yılına göre yüzde 30 oranında enerji verimliliğinin artırılmasını öngörülüyor. Paketin tam anlamıyla

uygulanması neticesinde ise kaynak verimliliğinin 2030 yılında AB'de 2 milyon ek iş imkanı sağlayabileceği açıklanıyor¹.

Yeni Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

2015 yılı sonunda BM Bin Yıl Kalkınma Hedefleri sona eriyor. BM takvimine göre 2015 yılı sonrası dönem için öngörülen yeni hedeflerin uygulamaya koyulmasına sadece 6 ay kaldı. Küresel ortamdaki geçerli paradigma, ekonomik büyüme ve çevre politikasının birlikte sürdürülmesi yönünde gelişmekte. Özellikle yeni dönem için öngörülen sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde gıda güvenliği, sağlık, iklim değişikliği, yoksulluk ve cinsiyet eşitliği en fazla telaffuz edilen başlıklar arasında yer alıyor. 2030 yılına kadar sürecek yeni sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında Paris Zirvesi nedeniyle iklim değişikliği anlaşmasının büyük oranda belirgin bir yer tutması bekleniyor.

Şu ana kadar sunulan ve görüşmelere açılacak öneriler şu şekilde:

- Yoksulluğun sona erdirilmesi,
- Açlık ile mücadele ve gıda güvenliğinin temini, beslenme koşullarının iyileştirilmesi, sürdürülebilir tarım,
- Sağlıklı yaşam koşulları ve her yaşta sağlık,
- Eşit eğitim hakkı, herkes için hayat boyu öğrenme fırsatı,
- Cinsiyet eşitliği, kız çocukları ve kadınların güçlendirilmesi,
- Sürdürülebilir su yönetimi ve herkes için sağlık önlemleri,
- Güvenilir enerjiye erişim koşulları,
- Sürdürülebilir, kapsayıcı ve istikrarlı ekonomik büyüme, verimli iş imkanları,
- Altyapı temini, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşme ve yenilikçilik,
- Ülkeler arası eşitsizliğin kaldırılması,
- Şehirlerin ve insan yerleşkelerinin güvenli, yaşanabilir, sürdürülebilir kılınması,
- Sürdürülebilir tüketim ve üretim,
- İklim değişikliği ile mücadelede acil eylem,
- Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler, kıyı ekosistemi ve su kaynaklarının verimli kullanımı,
- Sürdürülebilir orman yönetimi, çölleşme, arazi bozulması ve biyo çeşitliliğin azalması ile mücadele ,
- Barışçıl toplumlar, herkes için adalete erişimin sağlanması,
- Sürdürülebilir kalkınma için küresel işbirliği.

BM tarafından 2014 yılının sonunda yayımlanan Sentez Rapor, konunun önemini açıklayan türden önemli ipuçları veriyor²: 2050 yılına gelindiğinde dünya nüfusunun 9

¹ Avrupa Parlamentosu Haber Bülteni, The Parliament Magazine-“EU Circular Economy Could Create Two Million Jobs by 2030”, <https://www.theparliamentmagazine.eu/articles/news/eu-circular-economy-could-create-two-million-jobs-2030>

milyara ulaşacağı tahmin ediliyor. 1990 yılından itibaren son 20 senede dünyadaki yoksulluk oranı 700 milyona kadar ulaşmış durumda. 2000-2010 yılları arasında sıtmadan hayatını kaybedenlerin sayısı 3,3 milyon olarak kayda geçmiş ve 22 milyon insan hala tüberküloz hastalığı ile mücadele etmekte.

Raporda, , dünya genelinde şehirleşmedeki artışa ve şehirleşmenin yarattığı sorunlara dikkat çekilmekte. Kırsal kesimden kentlere göçün tetiklediği şehirleşmenin yanında, iç ve dış göç konularına da raporda geniş yer veriliyor. Raporda, 232 milyon uluslararası göçmen ve yaklaşık 1 milyar iç göç olduğu tahmin ediliyor. BM'nin Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin uygulanmasına yönelik sonuçların açıklandığı 6 Temmuz 2015 tarihli BM Raporu'na göre³, sonuçlar hedeflere ulaşılmasına yönelik olumlu bir atmosferi yansıtsa da, önemli sorunlar hala ciddiyetini koruyor. 1990 yılı oranlarına kıyasla 2015 yılında yoksulluk oranlarında düşme yaşandığı ve aşırı yoksul nüfusun 836 milyon kişiye düştüğü (1990: 1,9 milyar kişi) açıklanıyor. Dünyada daha fazla kız çocuğunun okula gittiği ve anne ölüm oranının 2000 yılına göre yüzde 45 oranında düştüğü belirtilen raporda, 2000-2015 yılları arasında sıtmadan hayatını kaybedenlerin oranının 6,2 milyona ve tüberkülozdan hayatını kaybedenlerin oranının 37 milyona ulaştığı kaydediliyor. Gelişmiş ülkelerden sağlanan, gelişmekte olan ülkelere yönelik kalkınma yardımlarının ise 2014 yılında 135,2 milyar dolara ulaştığı ifade ediliyor.

NEC Yönergesi

Hava kalitesi alanında, ulusal tavan emisyonları (NECs) sorununun, Brüksel gündeminde Lüksemburg Dönem Başkanlığı sırasında revize edilecek NEC Yönergesi (2001/81/EC) çerçevesinde ele alınması planlanıyor. 18 Aralık 2013 tarihinde kabul edilen AB'nin "Temiz Hava Politikası Paketi" çerçevesinde belirlenen hedeflerden biri olan NEC Yönergesi'nin iyileştirilmesi dahilinde dört temel kirletici maddenin (NO_x, NMVOCs, SO₂, NH₂) azaltılması çalışmaları sürdürülecek.

NEC Yönergesi uyarınca üye ülkelerin raporladığı veriler, 11 Haziran 2015 tarihinde Avrupa Çevre Ajansı tarafından yayımlandı. NEC Raporu'na göre, ulusal emisyon tavanlarında en fazla sorun teşkil eden kirletici madde NO_x olarak görülmektedir.

AB'nin çevre koruma ve iklim değişikliği gündeminde verimli bir dönem olduğu söylenebilir. Ancak üye ülkelerdeki farklı uygulamalar güncelliğini koruyor. Önümüzdeki altı ay boyunca yeni iklim değişikliği anlaşmasına yönelik müzakereler en büyük önceliği teşkil edecek. Eylül ayında BM nezdinde yapılacak zirvede 2015 sonrası yeni

² Birleşmiş Milletler, "The Road to Dignity by 2030: Ending Poverty, Transforming All Lives and Protecting The Planet-Synthesis Report of the Secretary General on the Post-2015 Sustainable Development Goals", s.5, 4 Aralık 2014, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700&Lang=E

³ Birleşmiş Milletler, "The Millenium Deveelopment Goals Report 2015", s.4, 6 Temmuz 2015, [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2015\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2015).pdf)

sürdürülebilir kalkınma hedefleri belirlenecek. Dolayısıyla iklim değışikliği anlaşması öncesindeki en önemli uluslararası toplantı olma özelliğini taşıyan bu zirvede, Paris'teki toplantının gündeme gelmesi büyük bir ihtimal olurken ülkelerin ortak siyasi irade çerçevesinde sunacakları mesajlar önemli bir beklenti olmaya devam ediyor.